

sita pariter in Ægypto inferiore prope terram Gessen; ibi enim prodigia illa patrarat coram rege Moyses, juxta Ps. 77. v. 12. 43. *Fecit mirabilia in campo Taneos*. Moyses igitur vicinus erat regi. Imo verosimile est, Moysen, qui ultimam hanc plagam prædixerat Judæis, Exod. 12. futurorum consciuum cum Aarone ea nocte degisse in urbe regia. Vocatus nocte ad regem post ejus primogeniti cædem, acceptaque emigrandi facultate hanc vicinis Hebræis ipse detulit.

Ad 3^{am}. R. S. AUGUSTIN ait. Quæst. 43. in Exod., jam ante lunam decimam quartam et primogenitorum stragem Ægyptios dedisse Judæis vasa, idque Exod. 12. 36. per recapitulationem postremo loco referri. Deinde gratiam Deus dedit Judæis apud Ægyptios, ut libentes vasa darent, Exod. 12.

Ad 4^{am}. R. Jam constat ex dictis ad 2^{am}. Judæi igitur, præmonente Moyse, jam ad iter accincti, urgentibus insuper Ægyptiis ob primogenitorum cædem, adeo festinanter, ut nequidem fermentari panes potuerint, egressi sub finem noctis sine ordine, convenere in Ramesse; inde in turmas divisi, in Soccoth profecti sunt post meridiem ad occasum solis decima quinta die.

Ad prob. 3^{am}. R. N. A. Non enim hic per particulam *quando* determinata exitus hora notatur; sed nox juxta v. 1. præced: *Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias phase Domino Deo tuo; quoniam in isto mense eduxit te Dominus nocte*. Quod igitur v. 1. cit. dicebatur *nocte*, in v. 6. indicatur sub occasu solis; nox enim ex occasu solis perficitur.

228. Obj. II. Si Christus luna decima quarta exeunte, feria quinta, celebravit pascha, et luna decima quinta, feria sexta, sit crucifixus; ergo eo anno, quo Christus mortuus, Pentecoste incidisset in sabbatum; sed hoc adversatur traditioni Ecclesiæ, quæ tenet, Spiritum sanctum die Pentecostes, et quidem Dominica in Apostolos descendisse; ergo. *Prob. sequela Maj.* Dies Pentecostes, quo offerri debebat sacrificium novum, celebrari debuit quinquagesimo die numerato a secundo die azymorum, in quo offerri debebat primus manipulus messis hordeaceæ, qui incidebat ex dictis eo anno in lunam decimam sextam Nisan, diem sabbati; ita enim præcipiebatur Levit. 23. 15. *Numerabitis ergo ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est, quinquaginta dies, et sic offeretis sacrificium novum Domino*. Unde sic arguitur: Christus juxta nos mortuus est die prima azymorum, sive luna decima quinta mensis Nisan; ergo sabbatum sequens et decima sexta Nisan, erat altera vel secunda sabbati, sive azymorum, a quo si numerantur quinquaginta dies, Pentecoste in sabbatum incidit. Omissis variorum opinionibus,

R. C. M. Pentecosten nimirum Judaicam eo anno incidisse in sabbatum; Spiritus sanctus vero in Apostolos non sabbato illo, sed die sequenti, quæ nunc Dominica dicitur, descendit. Neque hoc adversatur traditioni Ecclesiæ; Patres enim, qui tradunt, quinquagesima die descendisse Spiritum sanctum, dies illos 50. non ab oblatione manipuli Judæorum, sed a Christi resurrectione, quæ die Dominica revera contigit, numerant, ut S. LEO M. præsertim serm. 3. de Pentec. Quod vero dicitur Act. 2. 1. *Cum comple-*

rentur dies Pentecostes... factus est repente de cælo sonus, etc. intelligi debet de completo tempore, ut sensus sit: elapso jam die Pentecostes Judaicæ, factus est sonus; quia in græco habetur: *in esse completum diem Pentecostes*; cui consonat arabs et syrus, dum vertunt: *cum igitur completus esset dies Pentecostes*.

229. Obj. III. cum P. CALINO. Probabilius videtur, Judæos veteres pascha celebrasse luna decima quarta ineunte; ergo et Christus legis observantissimus, eadem die celebrasse ultimum pascha dicendus est.

Prob. Ant. 1°. Exod. 12. 6. ait MOYSES: *Servabitis eum (agnum) usque ad quartam decimam mensis hujus, immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam... et edent carnes nocte illa assas igni*. Ergo Hebræi comederant pascha luna decima quarta ineunte, quia dicuntur comedisse nocte illa, h. e. nocte lunæ decimæ quartæ; nox enim, quæ sequebatur lunam decimam quartam exeuntem, jam pertinebat ad lunam decimam quintam; quia Judæi quosvis dies inchoabant ab occasu solis, cumque eo terminabant.

2°. Num. 28. 16. rursus inquit Moyses: *Mense autem primo, quarta decima die mensis, phase Domini erit, et quinta decima die solemnitas*. Atqui hoc loco duo distincti assignantur dies, unus pro celebrando phase; alter pro azymorum solemnitate; ergo sicut dies festus azymorum incipiebat luna decima quinta ineunte, sic dies pro celebrando phase destinatus luna decima quarta ineunte.

R. N. Ant. Ad prob. 1^{am}. R. N. Cons. Dicuntur comedisse nocte illa, quæ sequebatur lunam decimam quartam exeuntem, et pertinebat ad eandem ceu pars ad diem suum naturalem usque ad noctis medium, ante quod agnum comedere debebant Judæi. Ab his vero omnes dies inchoatos fuisse ab occasu solis, gratis ac sine fundamento supponitur juxta dicta Art. 1.; luna autem decima quarta usque ad occasum solis, post quem incipiebat dies festus, tantummodo dies profestus fuit. Eadem solutione constant alii similes textus.

Ad prob. 2^{am}. R. N. min. Luna decima quarta exeunte dicitur esse phase Domini, quia vespera illa peculiariter dicata erat recolendo illi beneficio, quando angelus percussit Ægyptiorum primogenitos pertransiit Hebræorum domos, his intactis; hinc, etsi revera agnus jam manducari deberet cum azymis, horumque dies festus haberet initium, phase tamen potius dicitur; sicut et contra dies decima quinta sequens azymorum solemnitas dicitur, quod peculiariter dicata esset recolendo beneficio alleri, eductionis ex Ægypto; etsi enim ambæ solemnitates ita jungerentur, ut phase esset simul initium festi azymorum; neutra tamen pertinebat ad alteram. In textu igitur Num. 33. per diem decimam quartam et decimam quintam, utrobique dies naturalis debet intelligi. Et vero dies decima quarta usque ad occasum solis et phase tantum profesta fuit.

230. Obj. IV. cum LAMY et aliis. 1°. Agnus certis cum ritibus manducari debuit: nam 1. parari jam die decima debuit Exod. 12. 3.; 2. antequam comederetur, immolari debuit in templo Deut. 16. 6.; 3. debebat man-

ducari cum lactucis agrestibus Exod. 12. 8. ; item stando ; debebant comedentes habere accinctos renes ; viatorios baculos in manibus ibid. v. 11. : atqui hæc Christus non observavit in cœna ultima ; ergo tunc pascha legale omnino non celebravit.

2º. Imperceptibile est, quod ad unius diei vesperam a sacerdotibus, ac quidem in templo probari primum, deinde immolari vel mactari poterint tot agni paschales offerendi ab innumerabili multitudine hominum tam incolarum Hierosolymæ, quam advenarum Judæorum aliorum et Galilæorum. Rectius igitur duplex neomenia, paschaque cum PEZRONIO, vel HARDUINO statuitur.

Ad 1um. R. Quosdam esse ritus, qui in primo tantum paschate Ægyptiaco erant observandi ; tales fuere, quod deberent accincti esse renibus manducantes, tenere manibus baculum, plerique ferme, qui Exod. 12. usque ad v. 15. præscribuntur. Quod agnus deberet stando comedi, de hoc nihil in lege exprimitur. Interim anno emortuali Christi adhuc viguisse consuetudinem parandi decima die agnum, sine incommodo asseri potest ; imò suadet ratio, ut interea probaretur agnus, an (qualem volebat lex) vitio careret. Parabant autem præscripto die agnos, ut ostendit CLAUDIUS de Sanctis apud SALMERON. tomo 9. tract. 3. cives Hierosolymitani, qui eosdem venientibus exteris ad celebrationem paschatis, item cœnacula, aliaque necessaria accepto pretio subministrabant. Hinc liquet, quomodo Christus feria quinta mittere potuerit in civitatem discipulos, qui pascha pararent. Vid. Marc. 14. v. 13. et 15. Immolatio vero ceu necessaria a Judæis pro omni ævo habita fuit ; non tamen fieri in templo debuit, ut dicitur. Sed et hunc ritum Christus non neglexit ; uti ex nunc dicendis colligitur.

Ad 2um. R. Imprimis probatio agni penes patremfamilias fuit, qui ideo jam die decima eum comparabat. Sed et immolatio, vel mactatio ad eosdem pertinuit ; quin necesse esset, agnum immolari in templo, multo minus a sacerdotibus. Ita certe in Ægypto immolatio peragebatur ; stirpe vero Aaronica in sacerdotium sublimata, nihil quoad ritum immolandi immutatum fuit ; sed lex lata a Moyse Exod. 12. v. 6. et v. 21. 47. potius secutis seculis ita permansit, PHILONE oculato teste L. 3. de Vita Moysis. (opp. p. 686. D. edit. Paris. an. 1640.) : *Ejus mensis die decima quarta, sub ipsum tempus, quo luna suum orbem solet complere lumine, celebratur migrationis publica festivitas, quam chaldaice pascha nominant. Quo tempore, non ut alias plebei homines victimas adducunt ad altare mactandas a sacerdotibus : sed jubente lege tota gens sacrificat, dum pro se quisque mactat hostiam suis manibus.*

Nec huic obstat illud Deut. 16. 5. et 6. : *Non poteris immolare phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi ; sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi ; hic enim locus erat civitas Hierosolymitana tota, quæ ideo quoad hoc urbibus aliis opponitur.*

231. Obj. V. Ex Testamento novo cum Græcis, tum P. LAMY, aliisque negantibus, Christum ad ultimam cœnam legale pascha celebrasse, vel illud celebrasse luna decima quarta exeunte.

1º. Joan. 13. 1. dicitur : *Ante diem festum paschæ, sciens Jesus, quia*

venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem ; cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos ; et cœna facta, etc. ; si ergo ante diem festum paschæ celebravit ultimam cœnam, ac Eucharistiam instituit, id non luna decima quarta exeunte, qua festum paschæ inchoabatur, fecit ; sed luna decima tertia desinente ; vel plane non celebravit pascha.

2º. Ibid. cum Christus ad finem convivii Judæ dixisset : *Quod facis, fac citius, Apostoli v. 29. putabant, quia oculos habebat Judas, quod dixisset ei Jesus : eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum... erat autem nox ; ergo festum tum (quando Christus celebrabat cœnam ultimam) nondum inierat ; ergo non luna decima quarta exeunte, qua revera inibat festum, sed luna anteriore illam peregit.*

3º. Joan. 18. 28. de Judæis, qui Christum adduxerant ad Pilatum, dicitur : *Et ipsi non introierunt in prætorium (Pilati gentilis), ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha ; ergo vel Christus celebratione ultimæ cœnæ legalis, ac proin institutione Eucharistiæ anteverit, ut volunt Græci, lunam decimam quartam exeuntem, destinatam celebrando paschati, sicque Christus mortuus est feria quinta ; vel Judæi distulerunt pascha.*

4º. Christus Joan. 19. 14. passus dicitur in parasceve paschæ : *Erat autem parasceve paschæ hora quasi sexta ; sed parasceve paschæ est præparatio, vel, ut nos loquimur, vigilia paschæ, quæ erat luna decima quarta ; ergo si hac mortuus sit, pascha celebravit luna decima tertia.*

5º. Matth. 26. 5. Ipsi sacerdotum principes decernunt, Christum in die festo paschæ vel azymorum occidi non oportere : *Non in die festo ; ne forte tumultus fieret in populo.* Ergo ante lunam decimam quintam, feriam sextam, in quam tunc incidebat dies festus, crucifixus est ; ergo luna decima quarta ; ergo ante hanc, sive luna decima tertia, novissimam cœnam et pascha habuit.

232. Ad 1um. R. D. Ante diem festum naturalem, vel artificialem C. legalem N. Joannes ad genium populi hic loquitur, qui diem decimam quintam solemnem, festum vulgo habebat, quod hujus solemnitas esset maxime conspicua, juxta illud Levit. 23. 5. *Decima quarta die mensis ad vesperam, phase Domini est, et decima quinta die mensis hujus solemnitas azymorum est.* Sicque omnino concordat S. Joannes cum tribus Evangelistis aliis, qui diem legalem usurpant : *primo die azymorum.* Primus dies azymorum inchoabatur luna decima quarta post occasum solis, eratque dies decima quinta legalis ; dies autem decima quinta naturalis initium ducebat a media nocte. Joannes igitur, dum inquit, *ante diem festum*, sive diem decimam quintam, intelligit lunam decimam quartam exeuntem, quod tempus vere erat ante diem festum, sive diem decimam quintam naturalem.

Nec obstat, quod dicat Joannes : ante diem festum paschæ, non vero azymorum ; nam festum azymorum a præcedente celebritate paschatis passim nomine paschæ insigniri solebat ; Luc. 22. 1. *Appropinquabat autem dies festus azymorum, qui dicitur pascha.* Et Act. 12. omnes dies azymorum vocantur pascha. Sic et Josephus L. 17. Antiquit. cap. 11. *Festum, ait, azymorum pascha vocatur.* Et L. 18. cap. 3. *Dum celebraretur azymorum solemnitas, quam pascha-nuncupamus.*

Ad 2um. R. N. Cons. *utramque*. Putabant Apostoli, Judam missum esse ad emenda necessaria pro victu diei sequentis, decimæ quintæ, quæ, ut ante notatum, antonomastice *solemnis, festus* dicebatur.

Si dicas: Diebus festis non licebat emere quidquam; sed, cum Judas exiret a cœnâ, jam inceperat dies festus; ergo.

R. N. M. Nulla enim in Scripturis lex est, quæ id vetet. 1°. Exod. 12. permittitur diebus festis præter sabbatum ea apparare, quæ ad vescendum pertinent: si verò apparare liceret; ergo et emere iis, qui nihil alias habuissent, nisi prius emissent. Si vero id liceret ad ordinarios vitæ usus, quanto amplius ad sacros? Quæ enim ad sacrificia pertinent, festorum dierum sanctitati non officiant. Poterant autem etiam putare discipuli, Christum in festo solemnî mane velle peragere consueta sacrificia, aut oblationes, ideoque Judam exiisse ad emendas victimas, aliaque, quibus opus esset *ad diem festum*.

Ad 3um. R. D. Ut manducarent *pascha*, h. e. agnum paschalem N. victimas paschales C. *Paschæ* nomen variæ significationis est; ejus nomine non solum paschales agni veniebant, sed et totum azymorum festum; item victimæ pacificæ per septem azymorum dies cædi solitæ; et illæ præsertim hostiæ, quas die decima quinta omnes, qui apparebant coram Domino, offerre tenebantur Deut. 16. 2. *Immolabis phase Domino Deo tuo de ovibus et de bobus... non comedes in eo panem fermentatum; septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem*. Unde *subs*. Sed pascha, quod debebat absque fermento comedi septem diebus, non erat agnus paschalis, qui luna decima quarta ad vesperam debebat totus manducari, ut nihil de eo remaneret usque mane; ergo per pascha hic intelliguntur aliæ victimæ, cibique paschales.

Ad 4um. R. N. *min*. *Parasceve* equidem præparationem sonat; hic vero non significat præparationem ad paschalis agni manducationem, sed sequens sabbatum, ac dicitur *parasceve paschæ*, quia eo anno initium sabbati in ipsam paschalem solemnitatem incidebat. Sic nos dicimus Dominica paschæ, quia pascha in Dominicam incidit. Responsio ex eod. Joan. 19. 31. constat, ubi de eodem, quo Christus mortuus, die loquens inquit: *Judæi ergo, quoniam parasceve erat, ut non remaneret in cruce corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogaverunt Pilatum, etc.*; ergo erat parasceve sabbati. Ita quoque Lucas cap. 23. v. 54. *Dies erat parasceves: et sabbatum illucescebat*: Marcus cap. 15. v. 42. adhuc apertius: *erat autem parasceve, quod est ante sabbatum, προσάββατον*; prosabbati autem nomine exprimi feriam sextam, nemo ignorat. Dicitur autem sabbatum hoc: *magnus dies sabbati*, non quod dies primus solemnî azymorum perfecte coincideret, et totus cum die sabbati; sed quod in alteram azymorum diem, sicque in tempus paschale, vel dies paschales incideret; itaque esset geminata festivitas. Tum etiam ideo dicebatur *magnus*, quod eo anno in sabbato utpote altero azymorum die juxta legem fieri deberet oblatio mancipuli spicarum, a quo Pentecoste numerabatur.

Ad 5um. R. N. Cons. Equidem ita dixerant Judæi biduo ante in concilio, non ex religionis motivo, sed politico, *ne tumultus fieret in populo*. Verum nacta a proditore Juda opportunitate perdendi Jesum, mutaverunt mentem

in ipsa paschali nocte, eum jusserunt capi, et ipso solemnî festo a Pilato damnari ac crucifigi postularunt.

233. *Obj. VI*. Sententiæ nostræ adversatur historia Evangelica, varia referens facta, quæ, si dies mortis Christi fuisset decima quinta, feria sexta, paschalis et prima solemnî azymorum, fieri non potuissent; ergo tunc mortuus non est; consequenter nec luna decima quarta, feria quinta, cœnam legalem, nec Eucharistiã celebravit.

Prob. Ant. Nam 1°. qui Christum capiebant nocte, armati erant gladiis et fustibus Matth. 26. et 47.; sed nox illa juxta nos paschalis fuit et festa, qua id Judæis permissum non fuit. 2°. Judicia, capitalia præsertim, inhibita erant Hebræis in diebus festis; sed nostro in systemate Christus in ipso solemnî paschæ festo accusatus, damnatus, crucifixus fuisset. 3°. Joseph decurio emit sindonem; ea involvit corpus Christi, sepelivit; hæc autem die festo non licebant.

R. 1°. Frustra quæritur, an fieri aliquid potuerit, dum constat de facto; sed ex Scripturis et Patribus certum est, Christum die festo ac solemnî esse mortuum; nam Matthæus cap. 27. 15. ait, tunc fuisse *diem festum*; Marcus cap. 15. 6. *diem festum*; similiter Lucas cap. 23. 17. Ex Patribus JUSTIN. Dial. cum Tryph. n. 111., TERTULLIAN. contra Judæos c. 10. et Marcion. L. 4. c. 40., CYRILL. Hierosolym. Catech. 13. n. 23., CHRYSOSTOM. homil. 82. in Joan. n. 3., AUGUSTIN. Tract. 114. in Joan. n. 2., etc.

R. 2°. Do, varias a Judæis tum factas fuisse transgressiones legis, quas conscientia pharisaica vel nullas putabant, vel leves, quibus ipsum Christicidium non videbatur crimen. Nonne constat, eosdem in celebrioribus etiam festis Christo mortem esse machinatos, in festo encæniorum Joan. 10. 31.; in festo tabernaculorum Joan. 8. 59.; quin altera die, *quæ est post parasceven*, proinde juxta adversarios die sabbati et festo paschali, nonne principes sacerdotum et pharisæi accesserunt ad Pilatum, rogantes, ut milites daret ad custodiendum sepulcrum, ipsique obtenta facultate posuerunt custodes, munierunt sepulcrum, signantes lapidem? Matth. 27. 62. Sed

R. 3°. Qui Christum capiebant, servos fuisse sacerdotum, qui forte gentiles erant, nec proinde Judæorum legibus adstricti; si veræ sint illæ leges. Quin pleraque gesta per Romanos sunt et Pilatum, in quem totum iudicium conjecerunt.

Dixi: *si veræ sint leges*; probabilius enim eæ leges non existebant. Nam 1°. diebus festis vetitum non fuisse, sacrilegum capere ex Num. 15. 32. intelleximus, ubi sabbato ligna colligens si deprehensus esset, non tantum eadem die captus fuit; sed et videtur statim ac sine mora lapidibus obrutus: Christum autem ceu religionis suæ hostem, ac blasphemum, quod Filium Dei se dixisset, incusabant.

2°. Omnia judicia criminalia die festo fuisse Judæis prohibita, nulla ex lege evincitur; sed potius contrarium quoad delicta saltem contra religionem admissa ex cit. Num. 15. Sed et multis ostendit DRUSIUS ad cap. 26. Matth. et ipse P. AMICUS, vulgo LAMY Hist. Pasch. cap. 40., moris apud Hebræos fuisse, ut hominum facinorosorum quorumlibet supplicia reservarentur in proximum solemnem festum, quo Judæi solebant convenire Hierosolymis, ut juxta illud Deut. 17. 13. cunctus populus audiens timeret.

3º. Demum emptio aromatum pro condiendis defunctorum corporibus, sepultura, et id genus alia pietatis ac misericordiæ opera, nulla lege reperuntur fuisse prohibita. Imo vero si Tobia viro religiosissimo videretur pietatis ac religionis opus, occisi cadaver ipso sabbato portare domum Tob. 2. 1. et 2.; cur alio festo die nefas fuerit sepelire?

CAPUT II.

DE VERITATE EUCHARISTIÆ, SIVE REALI CHRISTI IN EADEM PRÆSENTIA.

234. Dogma catholicum de reali Christi in Eucharistia præsentia nitide tradit Concilium TRIDENTIN. Sess. 13. cap. 1. *Principio*, inquiens, *docet S. Synodus, et aperte ac simpliciter profletur, in almo S. Eucharistiæ sacramento post panis et vini consecrationem Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum atque hominem realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri*. Si Berengarium in sec. XI. (qui tamen errorem retractans obiit) exceperis, nemo dogma hoc inficiatus directe fuit usque ad Calvinum et Sacramentarios, non aliter Christum in hoc sacramento præsentem asserentes, quam in signo et figura; vel objective, quatenus fide apprehenditur; vel secundum virtutem aliquam; cui doctrinæ hæc in TRIDENTINO opponuntur particulæ: *vere, realiter, substantialiter*. Nos præsentia capite, dogma catholicum propugnaturi contra Calvinum et Sacramentarios argumenta depromimus 1º. ex Scripturis sacris, 2º. ex Traditione, 3º. ex Præscriptione. Ex Scripturis primum ex promissione Joan. 6.; alterum ex institutione desumemus. Unde sit

ARTICULUS I.

AN EX CAP. 6. JOANNIS RECTE PROBETUR CHRISTI IN EUCHARISTIA REALIS PRÆSENTIA?

235. De Eucharistia in hoc cap. 6. Joannis sermonem institui, Protestantes, præsertim antiquiores, inficiantur passim, volentes, non de alia manducatione Christi eo loco disseri, quam spirituali per fidem in eundem incarnatum, qui se metaphoricè *panem vivum, panem celestem* appellat. Verum, quod hic interim observamus, dum de Eucharistia hoc cap. agi negant adversarii, quo se Catholicorum argumentis expediant, inde realem carnis Christi manducationem probantium, laqueo se contradictionis implicant; dum enim alibi de Communionis necessitate sub utraque specie movetur controversia, ad illam contra Catholicos asserendam ad hoc cap. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, ceu dogmatis sui firmissimum præsidium recurrunt. Quæ vero ista coherentia?

Catholicos quod attinet, affirmant fere universi a v. 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est*, de Eucharistia ac reali manducatione carnis Christi sermonem esse; idque juxta PALLAVICINUM Hist. Conc. Trid. L. 17. cap. 11. adeo certum Patribus Tridentinis visum, ut multi id definiri tanquam de fide poscerent; obtinissentque, nisi obstitisset Granatensis episcopus, recentiorum quorundam expositionem obmovens, qui, ut argumenta præciderent Novatorum Wicleffi, Huss, Lutheri, Calvini, etc. ex his: *Nisi manducaveritis*, etc. necessitatem Communionis sub utraque specie inferentium, aiebant, non de Eucharistia, vel manducatione sacramentali, sed spirituali per fidem Christum loqui. Quorum principes fuere Cardin. de ALLIACO, Cardin. CUSANUS, JANSENIUS Gandavensis, TAPPERUS, quibus condonandum aliquid, quod eo non veritate inducti sint, sed quod aliter solvere Novatorum argumentum se non posse crederent; sive ut MALDONATUS noster in hoc cap. 6. disserit: *Quod, ut benignissime dicam, est temerarium, gravioribusque condemnarem verbis homines bene catholicos, nisi compertum haberem, errore magis animi, quam vitio in hæreticorum dogma impegisse*.

Ne qua vero sit ambiguitas, observandum, non contendere nos, in toto hoc cap. Joannis 6. de Eucharistia sola a Christo agi. De triplici enim manducatione in eo sermo est; unde in tres partes dividitur. In prima usque ad vers. 23. de prodigiosa quingue panum multiplicatione; in secunda de cibo spirituali, sive fide in Christi Incarnationem usque ad vers. 52.; inde vero in tertia demum parte usque ad finem de reali carnis Christi manducatione a Christo disseri contendimus; quam hic ad pleniorum argumenti intelligentiam præmitto.

Versu 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.*

53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

54. *Dixit ergo eis Jesus, amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

55. *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die.*

56. *Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.*

57. *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.*

58. *Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet propter me.*

59. *Hic est panis, qui de caelo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

60. *Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum.*

61. *Multi ergo audientes ex discipulis ejus dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire?*

62. *Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat?*

63. *Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius?*

64. *Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.*

65. *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt...*